

може існувати окремо від підозри, що була надана уповноваженій особі юридичної особи, а тому, фактично, відсутнє право, тобто механізм оскарження, юридичною особою підозри уповноваженої особи, а тому, вже найближчим часом необхідно виводити таке право із фундаментальних принципів кримінального процесу.

Підсумовуючи, зазначимо, що вже найближчим часом необхідно якомога комплексніше імплементувати заходи кримінально-правового характеру у практику кримінально-процесуального законодавства, а тому буде ефективніше використовуватись правоохоронцями з метою всебічного, повно і неупередженого дослідження обставин кримінального провадження.

Перелік використаних джерел

1. Кримінальний Кодекс України. № 2341-III від 23.04.2022 р. (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, ст. 131). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України. № 4651-VI від 01.05.2022 р. (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-13, ст. 88). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

Володимир Миколайович КІЯНИЦЯ,
викладач кафедри кримінального процесу
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ЗАТРИМАННЯ ОСОБИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Людина потребує чимало спеціальних можливостей для задоволення всіх потреб (від фізіологічних, психологічних до потреби в самоактуалізації) та інтересів. Можливості надаються у абстрактному вигляді і, якщо вони мають юридичну силу – визнаються правами людини. Багатовікова історія людства свідчить про непростий шлях до становлення демократичної держави з людиноцетризьким підходом у свої діяльності. Тисячоліттями люди намагалися створити не лише комфортні й безпечні умови для виживання, але й – розвитку, збереження здобутих знань і навичок, самовдосконалення та відтворення інтелектуально розвиненого життєспроможного потомства. Однак, неможливо досягти стабільності, комфорту і безпеки без встановлення певних правил, що крім дозвільного характеру, містять і санкції за порушення. Такими правилами є права людини. Вони регламентують порядок використання певних можливостей та передбачають певні обмеження для індивідів, які їх порушують. Особливістю таких правил є поширеність на всіх людей (незалежно від походження, кольору шкіри, віку, майнового стану тощо) [1].

Права людини мають загально визнаний характер, охороняються і забезпечується нормативно-правовими актами. В Україні найвищу юридичну силу має Конституція України. Вона містить в собі права людини, що є невідчужуваними з моменту народження та права громадянина, які визначаються територіально, із набуттям українського громадянства.

Однак, інколи трапляється так, що для поновлення або охорони прав іншої людини (яка відповідно до статті 21, а також статті 24 Конституції України має невідчужувані права і свободи, рівність у їх реалізації та перед законом, не може отримувати привілеї або обмеження через певні ознаки тощо [2]) необхідно обмежити права і свободи (навіть основоположні) людини, яка створює загрозу. Простіше кажучи, при порушенні чинного законодавства – до особи зі сторони держави застосовується примус, що фактично обмежує невідчужувані права і свободи, що гарантуються Конституцією України, міжнародними договорами та іншими нормативно-правовими актами. Що відбувається? Чи втрачає людина рівність у своїх можливостях та як довго може тривати таке обмеження?

Згідно з Конституцією України, будь яке обмеження прав і свобод людини та громадянина може бути здійснене лише на законних підставах [2] та у порядку, визначеному відповідними нормативно-правовими актами. Затримання, застосування фізичної сили, вилучення власності в інший спосіб, який не регламентується законодавством України – є прямо протиправним, а наслідком такого протиправного обмеження прав буде відповідальність осіб. Для прикладу законного обмеження прав і свобод людини, що на жаль, доволі часто трапляється на практиці, можна навести затримання особи без ухвали слідчого судді, суду (ст. 207-213 КПК) [3].

Розглядаючи конкретні дії уповноважених осіб, розуміємо, що відбувається безпосереднє порушення відчужуваного права на свободу, яке охороняється Конституцією України, міжнародними договорами та іншими нормативно-правовими актами. Однак, таке обмеження передбачене законодавством України, а тому є законним.

Чіткий порядок і підстави затримання особи – регламентуються КПК, перевищення меж повноважень або ж знуцання, приниження гідності особи під час здійснення тимчасового запобіжного заходу у вигляді затримання, карається відповідно до санкцій передбачених ККУ.

У статті 207 КПК закріплено, що затримання не може здійснюватися без ухвали слідчого судді, суду, крім випадків передбачених КПК, коли допускається затримання без відповідної ухвали. Регламентує законне затримання службовою особою стаття 208 КПК, чітко закріплюючи підстави такого затримання. Стаття 211 КПК визначає строк затримання особи без ухвали, що не повинен перевищувати сімдесяти двох годин з моменту затримання. Моментом затримання, відповідно до статті 209 КПК, є такий час, коли особа силою або через підкорення наказу змушена залишатися поряд із уповноваженою службовою особою чи приміщенні, визначеному останньою. Крім цього, затримана без ухвали особа повинна бути звільнена або доставлена до суду для розгляду клопотання про обрання запобіжного заходу стосовно неї, не пізніше шістдесяти годин з моменту затримання [3].

Затримання, здійснене з дотриманням зазначених умов – визнається законним і таким, що не суперечить Конституції України, оскільки є необхідним

для забезпечення правопорядку, суспільного ладу і безпеки на території держави. Однак, передбачені деякі зміни такого порядку із певними особливостями (змінами у правовому режимі). Відповідно до Закону України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану» було внесено зміни і до порядку законного затримання особи без ухвали слідчого судді або суду.

У назву Розділу IX-1, який регламентує особливий режим розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції чи заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, зі змінами має таку назву: «Особливий режим досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного стану» [4]. Відповідно до пункту 6 частини 1 статті 615 (зі змінами) КПК, строк законного затримання особи без ухвали слідчого судді чи суду, у зв'язку із введенням воєнного стану, збільшено до двохсот шістнадцяти годин з моменту фактичного затримання. Також у 6 пункті зазначено, що особа затримана під час воєнного стану, повинна бути звільнена або доставлена до слідчого судді, суду або керівника органу прокуратури для розгляду клопотання про обрання запобіжного заходу стосовно неї, не пізніше, ніж через двісті шістнадцять годин.

Отже, основними особливостями затримання особи під час воєнного стану є збільшення строків затримання (від сімдесяти двох годин до двохсот шістнадцяти), а також розширення суб'єктів, які уповноважені розглядати клопотання щодо обрання запобіжного заходу до затриманої особи (стаття 211 КПК закріплює доставлення затриманої особи, не пізніше шістдесяти годин з моменту затримання, лише до суду для розгляду відповідного клопотання, а стаття 615 КПК з внесеними змінами у зв'язку із введенням воєнного стану, регламентує, що затримана особа повинна бути доставлена до слідчого судді, суду або до керівника органу прокуратури) [4].

Збільшення строку затримання особи з урахуванням особливостей правового режиму воєнного стану, не є порушенням основоположного і невідчужуваного права людини на свободу, оскільки зазначені зміни у КПК забезпечують ефективне виконання правозахисної функції держави, підтримання ладу і порядку під час воєнного стану, а також здійснення кримінального провадження на закріплених у ньому принципах.

Перелік використаних джерел

1. Завдання, функції права і принципи діяльності правозахисних органів. URL: <https://khpg.org/1168430977>.
2. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР (№ 27-IX від 03.09.2019 р.). Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30.Ст. 141
3. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закони України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
4. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану: Закон України від 14.04.2022 р. № 2201-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2201-20#Text>.